

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยกับการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน

จัดทำโดย ดร.ภัทรินทร์ ลือกาญจนวนิช
รหัส ๖๓๐๘๒๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักประชาธิปไตยกับการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน

นางสาวภัทรินทร์ ลือกาญจนวิช

บทคัดย่อ

ประชาธิปไตย มีความหมายกว้าง หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและ เพื่อประชาชน ระบอบประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นในประเทศไทยมากกว่า 80 ปี แล้ว อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจ การแปลความหลักการประชาธิปไตยยังมีความแตกต่างกันอย่างมาก ภาคเอกชนซึ่ง เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคมไทย ได้มีการนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจ ในระดับหนึ่ง แต่การปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในบริษัทจดทะเบียนซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายบริษัทมหาชน จำกัดและกฎตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งมีหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ตรวจติดตามกำกับดูแลการ ดำเนินงานโดยเฉพาะ ส่วนบริษัทโดยทั่วไป ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายเอกชนที่มุ่งผลประโยชน์ของ ผู้ถือหุ้นเสียงข้างมากเป็นสำคัญ และยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านความเข้าใจของหน่วยงานกำกับ ดูแล และการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นอกจากนี้ ปัจจุบันยังไม่ได้ กำหนดหลักนิติธรรมที่ชัดเจน ไว้ในกฎหมายเอกชน จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และอาจเป็น ผลให้ความเข้าใจหลักประชาธิปไตยของภาครัฐ เอกชน และประชาชนยังมีความแตกต่างกัน สมควรที่ภาครัฐควรพิจารณาแก้ไข เพื่อมิให้กลายเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ในอนาคต

คำสำคัญ เอกชน ประชาธิปไตย

การดำเนินธุรกิจภาคเอกชนกับหลักประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้น บางกระแสกล่าวว่ามีต้นกำเนิดมาจากการปกครองในสมัยกรีก โบราณแต่บางกระแสก็เชื่อว่าเกิดขึ้นในประเทศอินเดีย ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งประชาชนมารวมกลุ่มทำมาหากิน และอาศัยอยู่ร่วมกัน ในการปกครองประชาชนทุกคนจึงมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง ต่อมาเมื่อจำนวน ประชากรมีมากขึ้น การให้ประชาชนเป็นผู้ปกครองโดยตรงเกิดความไม่สะดวก ประชาชนจึงเลือกบุคคลที่ได้รับ ความไว้วางใจจากประชาชนส่วนใหญ่ ให้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนทำหน้าที่ปกครองแทนตน ระบอบ ประชาธิปไตยได้เผยแพร่และเจริญเติบโตในประเทศแถบตะวันตก และแพร่ขยายต่อไปยังภูมิภาคอื่นๆ และมีการ พัฒนาในด้านรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการเมืองของแต่ละประเทศ โดยอาจแบ่งออกได้เป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เช่น ประเทศอังกฤษ แบบประธานาธิบดี เช่น สหรัฐอเมริกา และแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี เช่น ประเทศฝรั่งเศส ในอนาคตระบอบประชาธิปไตย อาจจะพัฒนาและมีมากกว่า 3 แบบก็ได้

สำหรับประเทศไทย เดิมปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ได้เปลี่ยนแปลง การปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดใช้ในการปกครองประเทศ หลังจากนั้น เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประสบเหตุการณ์ทางการเมือง การปฏิวัติ รัฐประหาร และเปลี่ยนแปลงผู้นำของประเทศ รวมทั้งการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญหลายครั้ง มีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 19 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2557 ซึ่งคาดว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการทำ ประชามติร่างรัฐธรรมนูญในไม่ช้านี้ ก่อนที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติ(สนช.) จะพิจารณาลงมติเห็นชอบร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2558 และดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อประกาศใช้บังคับต่อไป นิยาม/ความหมายของ “ประชาธิปไตย” นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จวบจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเรามี “ประชาธิปไตย” มายาวนานกว่า 80 ปี ในวงการวิชาการมีการให้นิยามหรือความหมาย “ประชาธิปไตย” ไว้ มากมาย เช่น

Abraham Lincoln ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ให้นิยาม “ประชาธิปไตย” ไว้ว่า หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน (Democracy is the government of the people, by the people, for the people")

ปรีดี พนมยงค์ ให้นิยาม “ประชาธิปไตย” ว่า คือ ความเป็นใหญ่ของปวงชน คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วย “ประชา” หมายถึงหมู่คน คือ ปวงชน และ “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่

นพนิติ สุริยะ ให้ความหมาย “ประชาธิปไตย” คือ การปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถ้อยเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ให้ประโยชน์แก่คนกลุ่มใหญ่มากที่สุด และในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องปกป้องคนกลุ่มเล็กซึ่งอาจได้รับความกระทบกระเทือนให้น้อยที่สุด

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล กล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของประชาชน เฉพาะแต่ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ที่ประชาชนจะเป็น เจ้าของประเทศ และเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดของประเทศ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบอื่น ประชาชนไม่ใช่ เจ้าของประเทศ หากเป็นแต่เพียงผู้อาศัยเท่านั้น

สมยศ เชื้อไทย ให้ความหมายของการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การปกครองตนเองของผู้ที่อยู่ใต้ การปกครอง หรือการมีรัฐบาลซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมาจากประชาชนหรือความยินยอมของประชาชน

สำนักงานสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ให้หลักว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการ ปกครองที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้ใช้อำนาจและมีหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผ่าน ตัวแทนที่ได้รับเลือกจากประชาชนอย่างเสรี

สุรพล ยะพรหม ให้ความหมายว่า “ประชาธิปไตย” หมายถึง ระบบการปกครองตามอุดมคติระบบหนึ่ง ที่รัฐบาลในระบบประชาธิปไตยจะให้โอกาสอันเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต การแสวงหาความสุข เป็นต้น ซึ่งสามารถกำหนดกรอบหรือฐานะ ได้ 3 ประการ คือ ฐานะเป็นปรัชญา คือ ทฤษฎีหรืออุดมการณ์ทางการเมือง มุ่งเน้นความคิด ทั้งของผู้บริหารประเทศ และ พลเมืองทั่วไป ฐานะเป็นรูปแบบการปกครอง ในเชิงโครงสร้างของ รัฐบาลแบบประชาธิปไตย เช่น ระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และ ฐานะที่เป็นวิถีชีวิต คือ วิถีทางแห่งการ ยอมรับเสียงข้างมาก และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง อันเป็นเรื่องการประพฤติในสังคม

อนึ่ง นักวิชาการบางท่าน ได้ให้ข้อสังเกตหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้อย่างน่าสนใจ เช่น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ข้อสังเกตว่า “ประชาธิปไตย” เป็นนิยามที่กว้าง จนหาความหมายเฉพาะชัดเจน ไม่ได้ แม้แต่ระบอบเผด็จการ โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีการอ้างว่าระบอบอำนาจนิยมของตนเป็น ประชาธิปไตย อย่างน้อยก็โดย "จิตวิญญาณ"

สถณี อาชวานันทกุล ได้อ้างถึงบทความของ โอซาน โอ. วารอล ในวารสารวิชาการ Harvard International Law review ซึ่งกล่าวว่า ประชาธิปไตยอาจเกิดจากการรัฐประหาร โดยโค่นล้มระบอบเผด็จการหรือระบอบที่ปกครองใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่ออกมาต่อต้านผู้นำ เผด็จการหรือผู้นำที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จอย่างยาวนาน ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้มักอยู่

ในรูปของการลุกฮือขึ้น ประท้วงของประชาชน เนื่องจากต้องการประชาธิปไตยแต่ถูกกีดกันไม่ให้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่งผลให้กองทัพซึ่งเต็มไปด้วยสมาชิกในสังคมชนาธิปไตยเรียกร้องของประชาชน ทำรัฐประหารโค่นล้มเผด็จการ และส่งสัญญาณว่า รัฐบาลเฉพาะกาลจะมีบทบาทจำกัดและจะอยู่ในอำนาจเพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยจะจัดการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมภายในระยะเวลาที่ไม่นาน และถ่ายโอนอำนาจให้กับผู้นำที่ชนะการเลือกตั้งโดยทันทีไม่ว่าผู้นำที่ประชาชนเลือกจะเป็นใครไม่ว่านโยบายจะสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพหรือไม่โดยกองทัพจะไม่พยายามแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงผลการเลือกตั้ง

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ มีความเห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบทางการเมือง เป็นผลผลิตของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมหรือ บริการ เปลี่ยนสังคมที่ประกอบด้วยชาวนา ชาวไร่ ในชนบทเป็นสำคัญไปสู่สังคมเมือง ซึ่งมีชนชั้นกลาง คนมี การศึกษาและกรรมกรเป็นหลัก เปลี่ยนวัฒนธรรมจากการที่มองคนส่วนใหญ่เป็นไพร่ทาส หรือผู้น้อย ให้เป็นเสรีชน ประชาชน ราชาธิปไตย หรือพลเมืองที่มีเสียงทางการเมืองและทั่วถึง และเท่าเทียมกันกับชนชั้นกลางและชนชั้นสูง เป็น เรื่องของการต่อสู้ ชัดแย้ง แข่งขัน ประชัน ซึ่งกินเวลานาน บางครั้งเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่หลายครั้งเป็น ความรุนแรง เป็นการปราบปราม หลังเลือด พลีชีพ การปฏิวัติไม่น้อย

ถึงบรรทัดนี้ ผู้เขียนขอสรุปความเข้าใจเบื้องต้นว่า “ประชาธิปไตย” คือ ระบอบการปกครองหนึ่งในอุดมคติ ซึ่งถือประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทนที่ประชาชนส่วนใหญ่เลือกมา การตัดสินใจในเรื่องการปกครองจะยึดถือและยอมรับเสียงส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกันก็มีกลไกปกป้องดูแลเสียงข้างน้อยอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังมุ่งเน้นให้ ประชาชนมีสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพและความเสมอภาคกันภายใต้รัฐธรรมนูญ และได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการ ดำรงชีวิต และการแสวงหาความสุข ประชาธิปไตยได้มาอย่างยากลำบาก โดยเป็นผลผลิตของการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ผ่านการต่อสู้และความขัดแย้ง และต้องใช้เวลาในการพัฒนาเป็นเวลายาวนาน

ลักษณะของประชาธิปไตย

ผู้เขียนเห็นว่าการพิจารณาว่าลักษณะใดเป็นหรือไม่เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้น เราต้อง ทราบก่อนว่าลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยเป็นอย่างไร ถ้าเราเหลียวไปมองประเทศต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับ จากประชาคมโลกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยแล้ว เราจะพบว่าประเทศเหล่านั้นล้วนมีหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. **หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน** คือ การให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของและมีอำนาจสูงสุดในรัฐโดยประชาชนอาจใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง หรือทางอ้อม โดยการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปปกครอง รวมถึงอำนาจในการถอดถอนผู้แทนที่ตนเองเลือกเข้าไปด้วย ประชาชนจึงต้องตรวจสอบการทำงาน หน้าที่ของรัฐบาล ไม่ให้รัฐบาลกลางมีอำนาจมากเกินไป และรัฐบาลต้องกระจายอำนาจการบริหารลงสู่ระดับ ภูมิภาคและระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรัฐบาล หรือองค์กรบริหารท้องถิ่นได้ง่าย เพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. **หลักเสรีภาพ** คือ การให้ความสำคัญกับเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม ต้องมีการกำหนด ขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น และต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมี เสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็น สามารถเจรจาต่อรองกันได้อย่างสันติ โดยเฉพาะคนที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มีผลประโยชน์ใหม่ๆ หลักเสรีภาพจึงเป็นหลักการและหลักปฏิบัติที่คุ้มครองประชาชน

3. **หลักความเสมอภาค** คือ การให้ความสำคัญกับความเสมอภาค แม้ว่ามนุษย์แต่ละคนจะมีความ แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างเหล่านั้น เป็นเพียงความแตกต่างทางกายภาพ ความเสมอภาคในระบอบ ประชาธิปไตย คือ การให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางโอกาส คือ ประชาชนได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน ไม่เฉพาะเพียงความเสมอภาคในทางกฎหมาย แต่ต้องมีความเสมอภาคในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การศึกษาด้วย หากสังคมยังมองว่าคนชั้นล่างหรือชาวนา ชาวไร่เป็นคนที่มีความคิด หรือการกระทำที่มีมาตรฐาน ไม่เท่าเทียมกันกับคนชั้นอื่น ย่อมสะท้อนภาพว่าคนเราไม่เท่าเทียมกัน และตามมาด้วยความขัดแย้งทางชนชั้นใน สังคมไทย จึงไม่น่าแปลกใจที่ในสายตาของต่างประเทศ จะมองว่าประเทศไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตย และอยู่ใน กลุ่มกำลังพัฒนาประชาธิปไตยเท่านั้น

4. **หลักนิติธรรม** คือ การให้ความสำคัญกับการปกครองที่ถูกต้องตามหลักสากลโดยกฎหมายเป็นใหญ่ ไม่ใช่ตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจปกครอง และยังหมายถึงการแสวงหาความยุติธรรมซึ่งเป็นเหตุเป็นผลกันตาม ธรรมชาติ หรือเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติ หรือความเป็นธรรมในกฎหมาย ในการบัญญัติกฎหมายจึงต้อง คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน โดยมีความชอบธรรม การบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนต้องมีความยุติธรรม และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติว่าจะใช้กับบุคคลใดหรือชนชั้นใด และผู้ปกครองต้องไม่ใช้อำนาจ ใดๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมาย หรืออยู่เหนือกว่าประชาชน นอกจากนี้ จะต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการพูด การนับถือศาสนา หรือสิทธิในการได้รับ ความคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย รวมถึงการคุ้มครอง โอกาสของประชาชนในการจัดตั้งองค์กร การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมอย่างเต็มที่ด้วย

5. **หลักเสียงข้างมาก** คือ การให้ความสำคัญกับการยอมรับเสียงข้างมากในการปกครอง เนื่องจาก ประชากรของรัฐมีจำนวนมาก การตัดสินใจโดยมติเสียงเอกฉันท์ย่อมเป็นไปได้ยาก จึงจำเป็นต้องใช้หลักการเสียงข้างมากในการผ่านมติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจจะละเลยสิทธิของเสียงข้างน้อย ประเทศที่ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยทุกประเทศเคารพเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความคุ้มครอง สิทธิพื้นฐานของแต่ละบุคคลและคนส่วนน้อย การถือเสียงของคนส่วนใหญ่จึงเป็นเกณฑ์ที่ควบคู่กับการคุ้มครอง สิทธิของคนส่วนน้อย ซึ่งต้องมีหลักประกันที่ให้ความคุ้มครองกับเสียงข้างน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เสียงส่วนใหญ่ กดขี่ข่มเหงเสียงส่วนน้อย และเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข

6. **กระบวนการของประชาธิปไตย** คือ วิธีการปกครองซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียง ประชาธิปไตย การเสนอร่างกฎหมายของ ประชาชน เป็นต้น ในระบอบประชาธิปไตย จะมีการจัดการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมสำหรับประชาชนทุกคน ระบอบประชาธิปไตยจะต้องไม่เป็นเพียงโฉมหน้าของเผด็จการ หรือมีพรรคใดพรรคหนึ่งที่อยู่เบื้องหลัง แต่ต้องเป็น การแข่งขันกันอย่างแท้จริงโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชน” แม้การเมืองไทยมีนัยตามแบบทางตะวันตก แต่ในทางปฏิบัติกลับแฝงด้วยกลไกการเมืองแบบไทยๆ ที่ยังมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ที่เสียงส่วนใหญ่ตัดสินได้แค่ความต้องการแต่ไม่สามารถตัดสินใจ ความถูกต้องได้ การตัดสินใจยังไม่อาจต้านทานวัฒนธรรมแบบ อำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์” トラบใดที่ยังแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ได้ ประชาธิปไตยไทยก็ยังคงเป็นสองนครา ของสังคมไทยอยู่ต่อไป

ความหมายของภาคเอกชน

เมื่อพูดถึง “ภาคเอกชน” คนโดยทั่วไปอาจจะนึกถึงภาพเจ้าของกิจการ ร้านค้าต่างๆ ในทางเศรษฐศาสตร์ “ภาคเอกชน” มีความหมายกว้าง คือ หมายถึงส่วนของระบบเศรษฐกิจซึ่งการตัดสินใจกระทำการต่างๆ เกิดจาก หน่วยเศรษฐกิจเอกชนประกอบด้วย คริวเรือน และธุรกิจ เช่น การประกอบการที่มีเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน สามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ธุรกิจร่วมค้า สหกรณ์ และหน่วยเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วย

ภาคเอกชนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันตามกฎหมายเอกชน กล่าวคือ มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็น กฎเกณฑ์เฉพาะเรื่องซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับบุคคลเฉพาะรายเท่านั้น และโดยที่กฎหมายเอกชนไม่ใช่กฎหมายบังคับ เอกชนจึงสามารถตกลงผูกพันกันเป็นอย่งอื่น นอกเหนือจากที่กฎหมายเอกชนกำหนดไว้

ได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน) กฎหมายเอกชน ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

บริษัทเป็นรูปแบบของธุรกิจการค้าที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับ และการควบคุมของหน่วยงานราชการยิ่งกว่า ธุรกิจการค้าในรูปแบบอื่น บริษัทมีสถานะเป็นนิติบุคคล จึงแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น สามารถมีทรัพย์สินและทำนิติกรรมในนามของตนเอง บริษัทเป็นเรื่องของทุนนิยม ผู้ถือหุ้นเป็นผู้ลงทุน กำไรหรือขาดทุนตกแก่ผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้น จึงเป็นเสมือนเจ้าของและผู้ควบคุมกิจการงานของบริษัท บริษัทตามกฎหมายไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด โดยบทความนี้ ผู้เขียนขอเน้นภาคเอกชนที่เป็นบริษัทมหาชนจำกัดและ บริษัทจดทะเบียน

การดำเนินธุรกิจของบริษัทมหาชนจำกัด

บริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทที่ตั้งขึ้นด้วยความประสงค์จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนหุ้นที่ต้องชำระ และบริษัทดังกล่าวระบุมูลค่าความประสงค์ไว้เช่นนั้นในหนังสือบริคณห์สนธิ บริษัทมหาชนจำกัดอยู่ภายใต้กฎหมายบริษัทมหาชน คือ พรบ. บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

คณะกรรมการบริษัท บริษัทต้องมีกรรมการคณะหนึ่งเพื่อดำเนินกิจการของบริษัท โดยต้องมีจำนวน ไม่น้อยกว่า 5 คน และกรรมการไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และต้องมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ผู้ที่เป็นกรรมการต้องเป็นบุคคลธรรมดา เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไร้ความสามารถหรือเสมือน ไร้ความสามารถ ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้กระทำโดยทุจริต ไม่เคยถูกลงโทษไล่ออก หรือปลดออกจากราชการหรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ฐานทุจริตต่อหน้าที่ กรรมการไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท อย่างไรก็ตาม บริษัทมหาชนจะกำหนดข้อจำกัดใดๆ อันเป็นการกีดกันมิให้ผู้ถือหุ้นเป็นกรรมการ ไม่ได้ เช่น กำหนดให้กรรมการต้องมีอายุไม่เกิน 70 ปี เป็นต้น

การเลือกตั้งกรรมการบริษัท นั้น เลือกโดยมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายบริษัทมหาชนได้กำหนด วิธีการไว้เป็นพิเศษเรียกว่าวิธีการลงคะแนนเสียงสะสมหรือ Cumulative Voting โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้ถือหุ้นแต่ละคน มีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนหุ้นที่ตนถือคูณด้วยจำนวนกรรมการที่จะเลือกตั้ง

2. ผู้ถือหุ้นแต่ละคน จะใช้คะแนนเสียงที่มีอยู่ทั้งหมดตามข้อ 1 เลือกตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนเป็น กรรมการก็ได้ กรณีเลือกตั้งบุคคลหลายคนเป็นกรรมการจะแบ่งคะแนนเสียงให้แก่ผู้ใดมากน้อยเพียงใดก็ได้

3. บุคคลซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดตามลำดับลงมาเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นกรรมการเท่าจำนวน กรรมการที่พึงมี ถ้าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในลำดับถัดลงมา มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลากเพื่อให้ได้จำนวน กรรมการที่บริษัทจะพึงมี

วิธีการลงคะแนนเสียงสะสมหรือ Cumulative Voting นี้ เป็นวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งมีหลักการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นข้างน้อยที่จะมีตัวแทนของฝ่ายตนในคณะกรรมการบริษัท อย่างไรก็ตาม หากบริษัทมหาชนใด มีความประสงค์ที่จะเลือกตั้งกรรมการโดยวิธีอื่นที่ไม่ใช่ Cumulative Voting ก็สามารุทำได้ เช่น ให้เลือกโดยใช้ คะแนนเสียงข้างมากธรรมดา เป็นต้น โดยต้องไปกำหนดไว้ในข้อบังคับบริษัท จึงเป็นเรื่องที่ผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อย ควรทราบ

การพ้นจากตำแหน่งกรรมการ กรณีที่บริษัทใช้วิธีการเลือกตั้งกรรมการแบบ Cumulative Voting คณะกรรมการทั้งชุดจะมีวาระการดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี เพื่อให้มีการเลือกใหม่ทั้งหมดเพื่อรักษา สัดส่วนกรรมการ ของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากและข้างน้อย ดังนั้น ในการประชุมผู้ถือหุ้นสามัญประจำปีทุก ครั้ง จะต้องมีการเลือกตั้ง คณะกรรมการทั้งชุดพร้อมกันในคราวเดียว แต่ถ้าหากบริษัทได้กำหนดใน ข้อบังคับว่าการเลือกตั้งกรรมการใช้วิธี ลงคะแนนเสียงแบบอื่นที่ไม่ใช่ Cumulative Voting ตามกฎหมาย กำหนดให้กรรมการออกจากตำแหน่งจำนวน หนึ่งในสามเช่นเดียวกับวาระของกรรมการในบริษัทจำกัด กรรมการที่พ้นตำแหน่งตามวาระ สามารถได้รับเลือกตั้ง กลับเข้ามาใหม่ได้ นอกจากการพ้นตำแหน่งตาม วาระ กรรมการของบริษัทมหาชนยังพ้นตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ ออก (คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 4 ของจำนวนผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุมและมีสิทธิออกเสียงและมีหุ้นนับไม่ รวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นที่มาประชุม และมีสิทธิออก เสียง) หรือศาลมี คำสั่งให้ออกจากตำแหน่ง

ในกรณีตำแหน่งกรรมการว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากออกตามวาระ เช่น ตายหรือลาออก คณะกรรมการที่เหลือสามารถเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเป็นกรรมการได้ เข้าเป็นกรรมการแทนได้ในการ ประชุม คราวถัดไป โดยไม่ต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อเลือกตั้งกรรมการ แต่ถ้าวาระของกรรมที่ว่างลงนั้น เหลืออยู่ไม่ถึง 2 เดือน คณะกรรมการจะไม่เลือกกรรมการใหม่เอง และให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นผู้เลือกก็ได้ มติของคณะกรรมการใน การเลือกกรรมแทนต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 4 ของจำนวนกรรมการที่ยัง เหลืออยู่ และบุคคลที่เข้าเป็น กรรมการแทน สามารถอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่ยังเหลืออยู่ของ กรรมการซึ่งตนแทน

การประชุมคณะกรรมการ ต้องเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานกรรมการ ทำหน้าที่เป็นประธาน ที่ประชุมและดำเนินการประชุม คณะกรรมการต้องประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง คือ 3 เดือนต่อครั้ง ณ ที่ตั้ง อันเป็นจังหวัดเดียวกับที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง ประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุม คณะกรรมการ โดยต้องส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมไปยังกรรมการไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันประชุม ในวันประชุมต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาด ไขมติเสียงข้างมากของกรรมการที่มาประชุม กรรมการที่มีส่วนได้เสียเรื่องใดไม่มีสิทธิออกเสียง ลงคะแนนในเรื่องนั้น

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่จัดการบริษัทมหาชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับและมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น บนพื้นฐานของหน้าที่ 2 ประการ คือ หน้าที่แห่งความซื่อสัตย์สุจริต (duty of loyalty) และหน้าที่แห่งความระมัดระวัง (duty of care) เพื่อรักษา ประโยชน์ของบริษัท

การประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการ ต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการประชุม สามัญประจำปีภายใน 4 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดของรอบระยะเวลาบัญชีของบริษัท ส่วนการประชุมวิสามัญ คณะกรรมการจะเรียกประชุมเมื่อใดก็ได้แต่คณะกรรมการจะเห็นสมควร การเรียกประชุมจึงต้องใช้มติของ คณะกรรมการ ผู้ถือหุ้นสามารถขอให้เรียกประชุมวิสามัญได้ โดยผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่า 1/5 ของ จำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดของบริษัท ผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนไม่ว่าด้วยตนเอง หรือโดยการมอบฉันทะ โดยกฎหมายกำหนดองค์ประชุม ไว้ คือ มีจำนวนผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 25 คน หรือ ไม่น้อย กว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด และไม่ว่ากรณีใดต้องมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่า 1/3 ของจำนวนหุ้นที่ จำหน่ายได้ทั้งหมด จึงจะครบเป็นองค์ประชุม

การดำเนินการประชุม ประธานกรรมการของบริษัท เป็นประธานที่ประชุมผู้ถือหุ้น ทำหน้าที่ควบคุมการ ประชุมให้เป็นไปตามข้อบังคับของบริษัทว่าด้วยการประชุม ตามลำดับระเบียบวาระที่กำหนดไว้ในหนังสือเชิญ ประชุม การเปลี่ยนลำดับระเบียบวาระจากที่กำหนดในหนังสือเชิญประชุม ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม ผู้ถือหุ้นด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2/3 ของจำนวนผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุม เมื่อที่ประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ตาม ระเบียบวาระเสร็จสิ้นแล้ว ที่ประชุมจะพิจารณาเรื่องอื่นนอกจากที่กำหนดในหนังสือเชิญประชุมอีกก็ได้ หากมี ผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่า 1/3 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้หมดของบริษัทร้องขอ

การออกเสียงลงมติ ผู้ถือหุ้นมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนหุ้นที่ตนถือ โดยถือว่า 1 หุ้น ต่อ 1 เสียง (one share one vote) มติของที่ประชุมบริษัทมหาชนมี 2 กรณี คือ

1. กรณีปกติ ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากของผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุมและออกเสียงลงคะแนน

2. กรณีเฉพาะ ให้ถือคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 4 ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุม และมี สิทธิออกเสียงลงคะแนน ได้แก่ กรณีต่อไปนี้

ก. การขายหรือโอนกิจการของบริษัททั้งหมดหรือบางส่วนที่สำคัญให้แก่ผู้อื่น

ข. การซื้อ หรือรับโอนกิจการของบริษัทอื่นหรือบริษัทเอกชนมาเป็นของบริษัท

ค. การทำ การแก้ไข หรือเลิกสัญญาเกี่ยวกับการให้เช่ากิจการของบริษัททั้งหมดหรือบางส่วนที่สำคัญ การมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าจัดการธุรกิจของบริษัทหรือรวมกิจการกับบุคคลอื่นโดยมี วัตถุประสงค์จะแบ่ง กำไรขาดทุนกัน

การบริหารจัดการบริษัทจดทะเบียน

บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักจะเป็นบริษัทที่มีพื้นฐานมาจากบริษัทครอบครัว จึงทำให้ การถือหุ้น และอำนาจการบริหารในบริษัทมักกระจุกตัวในสมาชิกของครอบครัว และการตัดสินใจเลือกลงทุนของ ผู้ลงทุนภายนอกมักเกิดจากความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ ลักษณะดังกล่าว มีข้อดีในด้านความคล่องตัวในการ ดำเนินงาน และผู้ถือหุ้นรายใหญ่มักจะมีความผูกพันกับบริษัท และมี แนวโน้มจะคำนึงถึงประโยชน์และความอยู่ รอดของบริษัทในระยะยาว อย่างไรก็ตามโครงสร้างดังกล่าวก็เอื้อ ให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่สามารถดำเนินการในลักษณะ เอาเปรียบผู้ลงทุนภายนอกได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ ของกลุ่มตัวเองมากกว่าผู้ลงทุนภายนอก นอกจากนี้ โครงสร้างการถือหุ้นระหว่างบริษัทกับบริษัทในกลุ่ม จำนวนมากยังมีลักษณะการถือหุ้นไขว้กัน หรือการถือหุ้นผ่าน nominee ทำให้ผู้ลงทุนภายนอกไม่ทราบ โครงสร้างการถือหุ้น และอำนาจควบคุมของบริษัทและบริษัทในกลุ่ม อย่างชัดเจน

สำหรับ นักลงทุนภายนอก ได้แก่ เจ้าหนี้ ผู้ลงทุนประเภทสถาบัน และผู้ลงทุนรายย่อย ส่วนมาก มัก ไม่สามารถรวมตัวกันเพื่อคานอำนาจผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ที่ผ่านมาผู้ลงทุนเหล่านี้มักจะเน้นการลงทุนใน ระยะสั้น จึง ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานและการติดตามการดำเนินงานของบริษัทเท่าที่ควร เมื่อพบ การกระทำมิชอบของ บริษัท ผู้ลงทุนเหล่านี้ก็มักเลือกขายหุ้นเพื่อตัดขาดทุนมากกว่าดำเนินการฟ้องร้อง ค่าเสียหายกับบริษัท หรือ ผู้บริหาร ดังนั้น การที่ทางการกำหนดให้การดำเนินการในบางเรื่องที่สำคัญ ที่ คณะกรรมการบริษัทต้องขอมติ ที่ประชุมผู้ถือหุ้นนั้น จึงไม่ค่อยได้ผลนัก เพราะในทางปฏิบัติผู้ถือหุ้นราย ย่อยมักไม่ไปเข้าร่วมประชุม

จากโครงสร้างการถือหุ้นที่มีลักษณะเป็นครอบครัวดังกล่าว กรรมการและฝ่ายจัดการของบริษัท ส่วนใหญ่ จึงมักเป็นบุคคลในกลุ่มเดียวกัน และเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ โครงสร้างในลักษณะนี้ทำให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สามารถทำหน้าที่ทั้งด้านการกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของบริษัท โดยไม่มีระบบการตรวจสอบ และถ่วงดุลเท่าที่ควร ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการที่มีใช้ตัวแทนของผู้ถือ

หุ้นรายใหญ่ มักกระทำเพื่อให้เป็นไป ตามข้อกำหนดของทางการ หรือเป็นการให้เกียรติ หรือสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ได้รับแต่งตั้ง มากกว่าการแต่งตั้ง เพื่อให้บุคคลนั้นทำหน้าที่ช่วยเหลือ หรือตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในกรณีที่มีความขัดแย้งในการบริหารงานบริษัทเกิดขึ้น กรรมการอิสระควรปฏิบัติหน้าที่ของตนตามหลักการความระมัดระวัง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น แต่ในทางปฏิบัติกรรมการอิสระมักจะดำเนินการในลักษณะประนีประนอม เพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หากมีเรื่องที่ไม่ถูกต้องเท่าที่ควร ก็อาจจะไม่ได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านอย่างจริงจัง หรืออาจจะเลือกถอยออกมาดีกว่าพยายามที่จะระงับการกระทำนั้น ดังนั้น กรรมการอิสระจึง อาจจะไม่สามารถทำหน้าที่ของตนในคณะกรรมการบริษัท เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นรายย่อยได้เท่าที่ควร

ในการบริหารกิจการ บริษัทจดทะเบียนต้องมีระบบกำกับดูแลกิจการที่ดี และระบบการควบคุมภายในที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีการถ่วงดุล ตรวจสอบได้ วิธีการที่ช่วยได้ คือการมีบุคคลภายนอก ที่มีความเป็นอิสระเข้ามาเป็นกรรมการ โครงสร้างบริหารของคณะกรรมการ ให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยมี กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 3 คน ที่มีความเป็นอิสระ มีความรู้และประสบการณ์ ที่จะช่วยคณะกรรมการบริษัท ดูแลงานของบริษัทให้ได้มาตรฐาน เช่น ด้านการสอบทานรายงานทางการเงิน ระบบการควบคุมภายใน การปฏิบัติ ตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง การคัดเลือกและกำหนดค่าตอบแทนผู้สอบบัญชี การพิจารณาการทำ รายการที่เกี่ยวข้องกัน การทำรายการซื้อขายทรัพย์สินที่มีนัยสำคัญการเปิดเผยข้อมูล เป็นต้น รวมถึงมีกฎ ประกาศ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้สาธารณชนมีความมั่นใจว่าการดำเนินของ บริษัทมีระบบงานอย่างมืออาชีพ มีความโปร่งใส รักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น มีกลไกป้องกันและขจัดความ ขัดแย้งทางผลประโยชน์ สามารถดูแลและคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นรายย่อยได้ นอกจากนี้ ต้องมีหน่วยงานตรวจสอบภายในที่สนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบด้วย

อุปสรรคและปัญหาของประชาธิปไตยในภาคเอกชน

ในทางทฤษฎีดูเหมือนว่าประชาชนจะเข้าใจความเป็นประชาธิปไตยในระดับหนึ่ง แต่ในความเป็นจริง กลับ พบว่าประชาชนมีมุมมองในเรื่องประชาธิปไตยที่แตกต่างกันอย่างมาก เช่น ความเข้าใจเรื่องการเลือกตั้ง คนชนบท นั้นให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งอย่างมาก ถือเป็นความรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ เป็นสัญลักษณ์ของ ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การขัดขวางกีดกันการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ ในขณะที่คนเมือง เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่ง เป็นวิถีทางหรือกระบวนการทางประชาธิปไตย แต่ประชาธิปไตย ไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง ดังนั้น หากเห็นว่าการจัดการ

เลือกตั้งไม่ชอบธรรม ประชาชนก็สามารถตัดสินใจไม่ไปเลือกตั้ง หรือขัดขวางการเลือกตั้ง โดยมองว่าเป็นความชอบธรรม เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น

นอกจากนี้ จากผลสรุปงานวิจัยของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นบ่อเกิดของทฤษฎี สองนคราประชาธิปไตย ยังให้ข้อสังเกตถึงความแตกต่างของสองพฤติกรรม สองความคิด สองความต้องการของ ชาวนา ชาวไร่ และภาคชนบท กับชนชั้นกลางชาวเมืองว่า เกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ ภาคชนบทเป็นได้เพียง “ฐาน เสียงและเป็น “ผู้ตั้ง” รัฐบาลโดยอาศัยคะแนนเสียงท่วมท้นในการเลือกตั้ง ในขณะที่ชนชั้นกลางเป็น “ฐานนโยบาย” และมักจะเป็น “ผู้ล้ม” รัฐบาลโดยการวิพากษ์วิจารณ์และก่อกระแสกดดันประท้วงขับไล่รัฐบาล เมื่อประสานเข้ากับ การกระหว่าโจมตีรัฐบาลจากสื่อมวลชน ตลอดจนการกดดันจากทหาร จึงเป็นเสมือนสองนคราประชาธิปไตยที่ ชัดแย้งกันอยู่ในแง่มุมของความคิด และความเชื่อในหลักการประชาธิปไตย อำนาจควบคุมในฐานะเจ้าของ

สำหรับภาคเอกชน นั้น หากเปรียบรัฐเป็นบริษัท ผู้ถือหุ้นที่ เป็นผู้ลงทุน เป็นเจ้าของบริษัทมีอำนาจสูงสุด ในบริษัทก็เปรียบได้กับประชาชน หนังสือบริคณห์สนธิก็เป็นเสมือนรัฐธรรมนูญที่เป็นกรอบในการปกครองบริษัท การบริหารงานของบริษัทยังเปรียบได้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และที่ประชุมผู้ถือหุ้น เป็นเสมือนรัฐสภา ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจัดการ เช่นเดียวกับที่คณะรัฐมนตรีบริหารประเทศ ในส่วนพรรคการเมือง ฝ่ายที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรย่อม เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล รัฐบาลจึงเป็นฝ่ายที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ในทางปฏิบัติรัฐบาลจึงเป็นฝ่ายควบคุม รัฐสภา ไม่ใช่รัฐสภาควบคุมรัฐบาล ถ้าจะดูอำนาจที่แท้จริงระหว่างที่ประชุมใหญ่และกรรมการของบริษัทแล้ว ก็มี ความคล้ายคลึงกันเพราะผู้ถือหุ้นฝ่ายที่มีเสียงข้างมากย่อมตั้งตนเอง หรือพวกพ้องของตนเป็นกรรมการบริหารงาน ของบริษัท ในขณะที่ผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้างมากก็จะคุมคะแนนเสียงในที่ประชุมใหญ่ด้วย การเรียกประชุมผู้ถือหุ้น การเสนอเรื่องให้ที่ประชุมพิจารณา ก็อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ทั้งประธานกรรมการก็เป็นประธานที่ ประชุมใหญ่ด้วย ดังนั้น ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการของบริษัทจึงเป็นผู้ควบคุมที่ประชุมใหญ่ ยิ่งกว่าถูกควบคุม โดยที่ประชุมใหญ่

การออกเสียงชี้ขาด

ในด้านหลักการเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนก็มีมุมมองที่แตกต่างกันมาก เช่นเดียวกัน โดยฝ่ายหนึ่งมองว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากเป็นการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด ฝ่ายเสียงข้างน้อยต้องยอมรับและ ปฏิบัติตามโดยดุษฎี จะโต้แย้งหรือไม่ยอมรับไม่ได้ โดยไม่คำนึงว่ามีเหตุผลหรือความเป็นธรรมต่อส่วนรวมหรือไม่ นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าเป็นลักษณะของประชาธิปไตยครึ่งใบ คือ

อนุญาตให้มีสิทธิไม่เห็นด้วยได้ แต่ถ้า ลงมติแล้วก็ต้องยอมรับ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่าประชาชนมีสิทธิโต้เถียง วิพากษ์วิจารณ์ได้ คัดค้านได้ทั้งก่อน และหลังลงมติ และแก้ไขมติในภายหลังได้อีก ถือว่าเป็นลักษณะประชาธิปไตยเต็มใบ

ในภาคเอกชนการตัดสินใจชี้ขาดปัญหาใดๆ ในที่ประชุม ไม่ว่าจะเป็นที่ประชุมคณะกรรมการหรือที่ประชุม ใหญ่ผู้ถือหุ้น โดยทั่วไปจะถือตามมติเสียงข้างมาก ผู้ถือหุ้นฝ่ายเสียงข้างมาก จึงอาจมีมติให้เป็นการผูกพันผู้ถือหุ้น ฝ่ายเสียงข้างน้อยได้เสมอ เช่น ผู้ถือหุ้นฝ่ายเสียงข้างมากอาจตั้งกรรมการและเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัทเฉพาะที่ ตนชอบ หรือเป็นคนของตน อาจวางนโยบายของบริษัทตามที่ตนเห็นว่าถูกต้อง มีมติเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรือ ให้สัถยาบันแก่การกระทำที่เกินอำนาจกรรมการ มีมติให้แก้ไขข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ หรือแม้แต่มีมติให้ เลิกบริษัทเอาทรัพย์สินมาแบ่งกัน โดยไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลใดๆ เพียงแต่ทำให้ถูกต้องตามข้อบังคับ หนังสือ บริคณห์สนธิและกฎหมาย

ดังนั้น เมื่อภาคเอกชนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเอกชน ที่ปัจจุบันยังมีได้กำหนดการบริหารงานด้วยหลักนิติ ธรรมไว้กฎหมายไว้ให้ชัดเจน ในการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานราชการหรือองค์กรที่กำกับดูแล จึงยึดถือและรับรอง หลักเสียงข้างมากเป็นหลักใหญ่ หากได้รับมติเสียงข้างมากตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ก็รับจดทะเบียนและ ภาคเอกชนก็ปฏิบัติตามมติดังกล่าว และยึดถือว่าเป็นมติที่และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยที่กำหนดในรัฐธรรมนูญให้ทุกภาคทั้งภาครัฐ หน่วยงานราชการ ศาล ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ยึดถือหลักนิติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องด้วย

การรักษาอำนาจของฝ่ายจัดการ

ในทางทฤษฎี ฝ่ายจัดการซึ่งได้แก่ กรรมการและเจ้าหน้าที่ของบริษัท มีหน้าที่ต้องจัดการงานของบริษัท เพื่อประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ แต่ในความเป็นจริง มักจะปรากฏอยู่เสมอว่าฝ่ายจัดการคำถึงถึง ผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากบริษัทมากกว่าสิ่งอื่น ในกรณีของบริษัทมหาชน หรือบริษัทใหญ่ๆ ที่มีการกระจาย หุ้นไปยังผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนมาก จะมีผู้ถือหุ้นกลุ่มหนึ่งเป็นผู้คุมเสียงข้างมากในที่ประชุมใหญ่ ส่วนผู้ถือหุ้นอื่น มักจะไม่เข้าประชุม หรือมอบฉันทะให้บุคคลไปเข้าประชุมแทน เพราะเขาอาจสนใจเพียงว่าจะได้รับเงินปันผล หรือไม่ ในอัตราเท่าใด และหุ้นจะมีราคาเพิ่มขึ้นหรือไม่เท่านั้น ถ้าฝ่ายจัดการทำให้หุ้นขึ้นราคาเรื่อยๆ และจ่ายเงิน ปันผลได้ในอัตราพอสมควร ผู้ถือหุ้นเหล่านั้นก็จะพอใจ และถือว่าการกรรมการปฏิบัติหน้าที่ดีแล้ว ไม่ติดใจสงสัยการ กระทำของคณะกรรมการแต่อย่างใด ผู้ถือหุ้นเหล่านั้นจึงเป็นผู้ลงทุนซึ่งคอยติดตามดูการเจริญเติบโตของบริษัทอยู่ ห่างๆ เท่านั้น นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นราย

ย่อยที่ไม่สนใจเข้าประชุมอาจมอบฉันทะให้กรรมการเป็นผู้ลงคะแนนแทน ในกรณีเช่นนี้ ฝ่ายจัดการจะสามารถควบคุมกิจการงานของบริษัทได้อย่างเด็ดขาด

ปัจจุบัน ผู้ถือหุ้นกับฝ่ายจัดการมีแนวโน้มแยกจากกันมากขึ้น ผู้ถือหุ้นในบริษัทใหญ่หรือบริษัทมหาชน จึง อาจจะไม่อยู่ในฐานะที่จะควบคุมฝ่ายจัดการได้ การแยกออกจากกันอาจส่งผลให้กรรมการและเจ้าหน้าที่ ตลอดจน ลูกจ้างของบริษัทมีความรู้สึกว่าบริษัทเป็นอยู่ชั่ววูบที่จำเป็นต้องจรรีกรักษาไว้ โดยบางครั้งอาจลืมนึกถึง ผู้ถือหุ้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของบริษัทและฝ่ายจัดการจะต้องมีการประสานความร่วมมือกัน ปกป้องดูแล และส่งเสริมการบริหารงานของบริษัท เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย ในส่วนของด้านผู้ถือหุ้นข้างน้อยต้องให้ความสนใจ การดำเนินการดำเนินงานของบริษัท แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการบริษัทของ ฝ่ายจัดการ เพื่อการพัฒนา การเจริญเติบโตของบริษัท ฝ่ายจัดการเองต้องเปิดรับ จริงใจและมีความตั้งใจอย่าง แท้จริงในการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นข้างน้อยได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัท เช่น การจัดกำหนดเวลา และ สถานที่ประชุมที่สะดวก และ ให้อำนวยความสะดวกให้เข้าร่วมการประชุม การเปิดโอกาสให้เสนอเรื่องเพื่อการพิจารณาโดยที่ ประชุมผู้ถือหุ้น การเสนอบุคคลเพื่อรับการเลือกตั้งเป็นกรรมการของบริษัท การกำหนดสิทธิในการเสนอเรื่อง ดังกล่าว ต้องอยู่บนหลักเกณฑ์ที่สมเหตุสมผล มีความเป็นไปได้ สอดคล้องกับทางปฏิบัติที่ดีของบริษัทในอุตสาหกรรม หรือ ขนาดเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ในส่วนของบริษัทเล็กๆ หรือบริษัทในครอบครัว ไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากหุ้นส่วนใหญ่ยังคงรวมอยู่ใน บุคคลบางคนหรือ 2-3 คนเป็นส่วนใหญ่ บุคคลเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารงานของบริษัทเอง ผู้ถือหุ้นใหญ่และกรรมการบริษัทเป็นบุคคลคนเดียวหรือพวกเดียวกัน ผลประโยชน์ของกรรมการและของผู้ถือหุ้นจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีการแยกความเป็นเจ้าของและการจัดการออกจากกัน หรืออาจกล่าวได้ว่ากรรมการ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ และผู้ถือหุ้นเป็นผู้ควบคุมกรรมการโดยแท้จริง จึงถือว่าในบริษัท เล็กหรือบริษัทครอบครัว การปฏิบัติในเรื่องอำนาจการบริหารจัดการ สอดคล้องตามหลักประชาธิปไตยที่ผู้เป็นเจ้าของเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัท เช่นเดียวกับที่ประชาชนมีอำนาจปกครองประเทศ

การมีส่วนร่วมของลูกจ้างในการบริหารจัดการ

กฎหมายบริษัทให้ความสำคัญต่อผู้ถือหุ้น ด้วยเป็นผู้ลงทุนเป็นเจ้าของ การตั้งกรรมการก็เพื่อประโยชน์ ของผู้ถือหุ้น ทั้งที่คนงานและเจ้าหน้าที่ประจำของบริษัทเป็นผู้ปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ และเป็น ผู้มีส่วนสำคัญในการทำกำไรให้แก่บริษัท สถานะของคนเหล่านี้จึงเป็นเพียงลูกจ้าง มีความสัมพันธ์กับบริษัทตามสัญญาจ้างแรงงาน และกฎหมายแรงงาน ไม่ใช่สมาชิกหรือมีส่วนเป็นเจ้าของบริษัทไม่ กำไรที่

คนเหล่านี้ทำขึ้นเป็นของผู้ถือหุ้นทั้งหมด เพราะเป็นเจ้าของทุน คณะกรรมการมีฐานะเป็นผู้แทนหรือตัวแทนของบริษัทและมีหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้นมากมาย แต่หาได้มีหน้าที่ต่อลูกจ้างตามกฎหมายบริษัทไม่ ภาวะเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกว่าลูกจ้างกับกรรมการและ บริษัทหรือผู้ถือหุ้นอยู่คนละฝ่าย จึงเกิดแนวคิดที่จะให้ลูกจ้างมีส่วนแบ่งในผลกำไรและการบริหารบริษัทด้วย จนมี การยอมรับบทบาทและความสำคัญของลูกจ้างในบริษัทมากขึ้นๆ เริ่มจากการเข้ามามีส่วนแบ่งในผลกำไร การเข้า มาเป็นผู้ถือหุ้น เริ่มมีสิทธิในการควบคุมการทำงานของ บริษัท และในที่สุดก็เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของ บริษัท ด้วย ลูกจ้างจึงถือเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท มีสิทธิ หน้าที่ต่อบริษัทและได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท การส่งเสริมให้ลูกจ้างในภาคเอกชนตระหนักและให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหาร บริษัท เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในระดับครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และระดับประเทศ และทำให้การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง ซึ่งเป็น เงื่อนไขสำคัญยิ่งของการปฏิรูปการเมืองไทยที่กำลังดำเนินอยู่ในยุคปัจจุบัน

กฎหมายที่บังคับใช้และประสิทธิภาพขององค์กรกำกับดูแล

แม้ว่าปัจจุบันกฎหมายที่ควบคุมบริษัทมหาชนและบริษัทจดทะเบียน จะกำหนดให้กรรมการต้องปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และคำนึงถึงผลประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นทุกราย แต่ก็ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ในการกำหนดว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนั้น มีขอบเขตของการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ ปัจจุบันการควบคุมดูแลให้กรรมการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวยังไม่เข้มงวดเพียงพอ ไม่ ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้นเอง หรือโดยทางการ และอาจจะมีบทบัญญัติของกฎหมายบางประการที่ทำให้ กรรมการ หรือผู้บริหาร สามารถใช้เป็นช่องโหว่ เพื่อประโยชน์ของตนเองได้

ในประเด็นการคุ้มครองผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อย ปัจจัยทางกฎหมายมีผลในทางปฏิบัติ คือ ต้องมี บทบัญญัติที่ ให้ความคุ้มครองอย่างเพียงพอ มีการติดตามการปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยผู้ถือหุ้น หรือทางการ และมี กระบวนการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง เช่น

- 1.การเรียกประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายกำหนดว่าต้องดำเนินการโดยประธานกรรมการเท่านั้น และ ในกรณีที่ประธานกรรมการ หรือคณะกรรมการบริษัทไม่ดำเนินการ บทลงโทษกรรมการในเรื่องดังกล่าวก็ ไม่รุนแรงนัก (โทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท) และผู้ถือหุ้นก็ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ นอกจากนี้ใช้ วิธีการทางศาล นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบบทคุ้มครองผู้ถือหุ้นในเรื่องเดียวกันนี้กับประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ซึ่งใช้บังคับกับบริษัท จำกัด แล้วจะเห็นว่าข้อกำหนดภายใต้ พรบ.บริษัทมหาชนฯ จะให้ ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นน้อยกว่าข้อกำหนดภายใต้ ประมวลกฎหมายแพ่งฯ เนื่องจากภายใต้ประมวล

กฎหมายแพ่งฯ ผู้ถือหุ้นสามารถเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเองได้ หากคณะกรรมการบริษัทไม่เรียกประชุมตามที่ผู้ถือหุ้นร้องขอ

2. การส่งหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้นตามกฎหมาย กำหนดว่าหนังสือนัดประชุมต้องมีรายละเอียดให้แก่ ผู้ถือหุ้นพอสมควร แต่ไม่ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ารายละเอียดพอควรดังกล่าวหมายถึงอะไร และในทางปฏิบัติ บริษัทมักจะไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่นัดประชุมไว้ในหนังสือนัดประชุม โดยจะระบุเฉพาะวาระที่จะ ประชุม และความเห็นของคณะกรรมการว่าเห็นด้วยหรือไม่ โดยไม่ให้เหตุผลประกอบการให้ความเห็นดังกล่าว จึงทำให้ผู้ถือหุ้นไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอประกอบการตัดสินใจเข้าร่วมประชุมและลงมติ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนก็ไม่มี บทลงโทษในเรื่องดังกล่าว เพียงแต่ผู้ถือหุ้นสามารถใช้สิทธิขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติการประชุมดังกล่าว ซึ่งขั้นตอน ทางศาลต้องใช้เวลา

3. ขั้นตอนและวิธีการในการรับมอบฉันทะ กฎหมายเพียงแต่กำหนดว่าผู้ถือหุ้นสามารถมอบฉันทะในการ ออกเสียงให้แก่บุคคลอื่นได้ และหนังสือมอบอำนาจต้องมีรูปแบบตามที่กระทรวงพาณิชย์ กำหนด อย่างไรก็ดี ปัจจุบัน พรบ. หลักทรัพย์ฯ และ พรบ.บริษัทมหาชนฯ ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการในการมอบฉันทะ ทำให้ผู้รับมอบฉันทะ ไม่ให้รายละเอียดแก่ผู้ถือหุ้นเพื่อประกอบการตัดสินใจมอบอำนาจอย่างเพียงพอ

4. การเลือกตั้งกรรมการ กฎหมายกำหนดว่า การเลือกตั้งกรรมการของบริษัทมหาชนฯ ต้องใช้วิธี Cumulative voting แต่ก็เปิดช่องให้บริษัทกำหนดวิธีการเลือกตั้งกรรมการด้วยวิธีการอื่นได้นอกเหนือจากวิธี Cumulative voting ทำให้ในทางปฏิบัติไม่มีบริษัทใดใช้วิธีเลือกตั้งกรรมการแบบ cumulative voting ซึ่งมีผลให้ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ยังคงอำนาจในการควบคุมบริษัทไว้ได้ และผู้ถือหุ้นรายย่อยไม่สามารถรวมตัวกันเพื่อเลือกตัวแทน ของตนเป็นกรรมการได้

5. การให้ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นที่ไม่เห็นด้วยกับมติในเรื่องสำคัญ ๆ โดยทั่วไป การตัดสินใจดำเนินงาน ของบริษัทต้องเป็นไปตามเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมผู้ถือหุ้น แต่หากเป็นมติในเรื่องสำคัญ ซึ่งผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ที่ไม่เห็นชอบกับมติในเรื่องดังกล่าวอาจได้รับผลกระทบด้วย ก็ควรที่จะมีมาตรการคุ้มครองผู้ถือหุ้นเหล่านั้นเพิ่มเติม เช่น การให้ผู้ถือหุ้นที่ไม่เห็นด้วยมีสิทธิขายคืนหุ้นที่ตนถือได้ เป็นต้น

การกำกับดูแลและมาตรการลงโทษ

ในด้านการกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อกำหนดต่าง ๆ ตามกฎหมายมีเพียงพอที่จะคุ้มครอง ผู้ถือหุ้นได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ปัญหาที่ทำให้ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือเอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อยมักเป็นเพราะ การติดตามและบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายยังไม่เข้มงวดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ ประสบการณ์อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการติดตามและบังคับในส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทเอง ทางกรที่

กำกับดูแล ดำรวจ อัยการ หรือศาล นอกจากนี้ การดำเนินคดียังต้องใช้เวลานาน ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมากไม่ประสงค์จะดำเนินคดีเพื่อเอา ผิด และผู้ที่กระทำผิดก็ยังคงได้รับประโยชน์โดยไม่ต้องรับผิดในความผิดที่ตนกระทำ นอกจากนี้ เนื่องจากระบบกฎหมายไทยเป็นระบบ civil law จึงทำให้มีข้อจำกัดในการตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต่างระบบ Common law ที่ศาลมีความคล่องตัวในการบังคับใช้กฎหมายมากกว่า

การคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อยที่ไม่เห็นด้วยกับมติ

ในด้านการคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อยที่ไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ข้อกำหนดในกฎหมายปัจจุบันให้ ผู้ถือหุ้นสามารถขายคืนหุ้นได้ในกรณี ดังนี้

(ก) ตาม พรบ.หลักทรัพย์ฯ กำหนดว่าเมื่อมีการเปลี่ยนอำนาจควบคุมบริษัทที่เข้าลักษณะเป็นการครอบงำ กิจการ ผู้ที่เข้าครอบงำกิจการมีหน้าที่ต้องทำข้อเสนอซื้อหลักทรัพย์ทั้งหมดจากผู้ถือหุ้น เว้นแต่จะเข้ากรณียกเว้น

(ข) ภายใต้ พรบ.บริษัทมหาชนฯ กำหนดให้บริษัทต้องจัดให้มีการซื้อหุ้นคืนจากผู้ถือหุ้นที่คัดค้านการควบ บริษัท

หน่วยงานที่กำกับดูแล ควรจะมีการทบทวนข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ความเพียงพอของกรณีที่เกี่ยวข้องเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยที่ไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าวควรขายหุ้น คืนได้

(ข) การอนุญาตให้บริษัทสามารถซื้อหุ้นของตนเองได้น้อยในกรณีที่เป็นการซื้อขายคืนจากผู้ถือหุ้นที่ คัดค้าน เพื่อที่บริษัทจะได้ไม่สามารถอ้างว่าไม่มีผู้ซื้อหุ้น นอกจากนั้นควรจะมีกลไกที่จะดูแล สภาพคล่องของหุ้นที่ จดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์ที่เพียงพอ เพื่อรองรับการขายคืนในตลาดของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่คัดค้าน

ขอบเขตงาน การติดตามตรวจสอบมีความสุ่มเสี่ยง

ในด้านการกำกับดูแลโดยทางการ เนื่องจากมีหน่วยงานหลายหน่วยงานเกี่ยวข้อง คือ กระทรวงพาณิชย์ใน ฐานะนายทะเบียนตามกฎหมายบริษัทมหาชนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ ในการติดตามดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายของบริษัทจดทะเบียน จึงอาจมีความ สัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ แต่ละหน่วยงาน และอาจมีความสุ่มเสี่ยงของการดำเนินการได้

บทสรุป

ประชาธิปไตย มีความหมายกว้างมาก คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ระบบประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อ 80 ปีที่แล้ว และผ่านเหตุการณ์ต่างๆ รวมถึงการรัฐประหาร การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย การแข่งขัน ต่อรอง และเผชิญกับความยากลำบากนานัปการ จนมีพัฒนาการ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ประชาชนกลับมีมุมมองและการแปลความหลักการประชาธิปไตยที่แตกต่าง กันอย่างมาก โดยเฉพาะระหว่างคนชนบทกับคนเมือง เช่น หลักเรื่องเสียงข้างมาก หรือหลักกระบวนการทาง ประชาธิปไตยในการไปเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนชนบทและคนเมืองมา ตลอดช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา

สำหรับภาคเอกชนซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคมไทย ได้มีการนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้ในการ ดำเนินธุรกิจในระดับหนึ่ง เช่น หลักอำนาจอธิปไตยที่มุ่งประโยชน์ของผู้ถือหุ้น หลักที่ยึดถือเสียงข้างมากและคุ้มครองเสียงข้างน้อยของผู้ถือหุ้น หลักความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น การ ปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในบริษัทจดทะเบียนซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายบริษัทมหาชนจำกัด และกฎตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งมี หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ตรวจติดตามกำกับดูแลการดำเนินงาน โดยเฉพาะ ส่วนบริษัทโดยทั่วไปยังคงอยู่ภายใต้ กฎหมายเอกชนที่มุ่งผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเสียงข้างมากเป็นสำคัญโดยถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่ต้อง คำนึงถึงว่ามติจะมีความชอบธรรมหรือไม่ และยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านความซ้ำซ้อนของหน่วยงานกำกับดูแล และการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นอกจากนี้ ปัจจุบันยังไม่ได้กำหนดหลักนิติธรรมที่ชัดเจน ไว้ในกฎหมายเอกชน จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และอาจเป็นผลให้ความเข้าใจหลักประชาธิปไตยของภาครัฐ เอกชน และประชาชนยังมีความแตกต่างกัน สมควรที่ภาครัฐควรพิจารณาแก้ไข เพื่อมิให้กลายเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต

บรรณานุกรม

หนังสือ

ชานันท์ ยอดหงษ์ ประชาธิปไตย-เป็นเอก รัตนเรืองและภาสกร ประมูลวงศ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์มติชน ปี 2557

พิเศษ เสตเสถียร. กฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2537 พิเศษ เสตเสถียร, หลักกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัด คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี 2536

นพนิต สุริยะ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 หน้า 137

นิธิ เอียวศรีวงศ์ “ประชาธิปไตยนิยม” มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับ 26 ก.ค.-1 ส.ค. 2556

โสภณ รัตนกร คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท พิมพ์ครั้งที่ 4 ปี 2537

Website

ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน ปรีดีพนมยงค์ จาก

http://www.pridinstitute.com/autopage/show_page.php?h=11&s_id=5&d_id=4 สืบค้นวันที่ 30 เมษายน 2558

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : Civic Education พัฒนาการเมืองไทยโดย สร้างประชาธิปไตยที่ "คน" ปีที่พิมพ์: พฤษภาคม 2555

พิสิษฐกุล แก้วงาม “สองนคราประชาธิปไตย : จากการแสวงหาคำตอบในทางทฤษฎีสู่ข้ออ้างในการแบ่งแยกการรับรู้” จาก [www. pol.cmu.ac.th, proceeding-download.....](http://www.pol.cmu.ac.th/proceeding-download.....) สืบค้นเมื่อ 23 พ.ค. 2558

ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน ปรีดี พนมยงค์ จาก

http://www.pridinstitute.com/autopage/show_page.php?h=11&s_id=5&d_id=4 สืบค้นวันที่ 30 เมษายน 2558

ทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตย...ตามแบบฉบับ ดร. อเนก เหล่าธรรมทัศน์ จาก

<https://sites.google.com>sitethysdi-SX> สืบค้นเมื่อ 23 พ.ค. 2558

ธงชัย วินิจจะกุล อ้างถึงในสารคดี ประชาธิปไตย ปี 2557 พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์ มติชน หน้า 33 สำนักงานสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ “หลักแห่งประชาธิปไตย” สืบค้นจาก

http://thai.bangkok.usembassy.gov/root/pdfs/principles_of_democracy_thai.pdf เมื่อ 26 พ.ค.58

รายงานผลการศึกษาศึกษาบริษัทจดทะเบียน ตามเงื่อนไขธนาคารโลก จาก

www.theiat.or.th/media/km/thumbnai/22/90210115422/goodcg2.doc. 26 พ.ค. 2558

สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ 15, สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, กรุงเทพฯ หน้า 258 - 273

สุรพล ยะพรหม "ความคิดทางการเมือง:ประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต)" จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=266&articlegroup_id=79 เมื่อ 26 พ.ค. 58

สฤณี อาชวานันทกุล ลักษณะของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” (Democratic Coup d'Etat) สืบค้นจาก <http://thaipublica.org/2014/09/democratic-coup1> เมื่อ 26 พ.ค. 2558

อนุก เหล่าธรรมทัศน์ ปาฐกถาพิเศษ “ทิศทางประเทศไทย” จัดโดย มูลนิธิพัฒนาประชาธิปไตย ณ โรงแรมราม่า การ์เด้นส์ วันที่ 15 ตุลาคม 2557 สมบัติ อารังธัญวงศ์ การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 15 สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, กรุงเทพฯ หน้า 258 - 273.

